Общественно-политическая газета
Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Хăнты ясăң

20 июля 2017 года

www.khanty-yasang.ru

№ 14 (3482)

Основана 1 ноября 1957 года

Ванщавăт кәрт 235 оԓ постăс

8-9

Тăм хăнты нєңңăн Валентина па Нелли Кондин рәт эвăлт вәԓԓăңăн. Хўл веԓпăслăты вєр дын яма вәԓԓăн.

Тăм номерăн лўңтаты:

3 Айлат ёх вухн сухуптăԓыйт

4-6 «Хăнты ясăң» газетая хăншум хуятăт оԓăңăн

7 Округ кәща нєм эвăлт ай хопн кăссăт

10 Увăс мўва емăңхăтла янхсăт

12-13 Юрий Вэлла музей хот оԓăңăн

Манстăр район 80 оԓа йис

Вәщ тыԓăщ 4-мит хăтԓăн Октябрьской район (катра пурайн Микояновской) 80 оԓ постăсы. Щи вулаң емăңхăтԓ вўраңăн щăта вәԓты хăннєхуятăта округ кәща нє Наталья Комарова вўща ясăң лупăс. Щи хăтԓăтн ԓўв Манстăр района яңхăс.

Ԓўв район кәща ёх пиԓа щи хăтԓăн пўншум «Сквер моей мечты» тăхи нух вантăс. Район кәща нє Анна Куташова па округ дума депутат хә Леонид Михалко путăртсăңăн, муй щирн тăм тăхи пўншты оԓăңăн нумăс юхтăс. Мєт оԓңăԓн щимăщ тăхи пўншты оԓăңăн Октябрьской вош ăшкола нятврємăт путăртты оԓңитсăт. Щăԓта щи вєра оса тăхет ёх, депутатăт, кәща хуятăт па ăԓ хăннєхуятăт пилтащсăт.

Щи юпийн етнхот ванԓтăсы, хута район якты-ариты тăхет яксăт па арисăт.

Округ кәща нє Наталья Комарова ăктăщум мира ям, хошум вўща ясңăт лупăс. Ар оԓ рәпитум ёха вән пәмащипа ясăң путăртăс.

— *Октябрьской район округевн катра пурайн, муй па интăм па еԓԓы вәԓты артăн вулаңа вәԓ. Октябрьской районăн йис пурайн Кодской княжества тăхи вәс. Щи тăхи мєт сыры Россия мўва питăс. XVI-мит йисн тăм район тăхийн мєт оԓăң пўш юхтум рўщăт кәртԓаԓ вєрты питсăт,* — лупăс кәща нє.

Щи емăңхăтԓăн мєт яма па тәса рәпитты хуятăт мойԓупсэт ёша павăтсăт.

Хăнты ясăңа тулмащтăс
Надежда ИЛЬИНА

Ёмвошн вәнт кәрт пўншсы

Ёмвошн увăс мўва мойңа юхтыйԓты хăннєхуятăт пăта «Вәнт кәрт» нємпи тăхи пўншсы. Тăм кәрт Лаңаԓ ас хонăңăн вєрсы. Щи вєр Югра мўв правительства миюм грант вухăт унтасн тывăс.

Кәрт кўтупн «Похатур ики» хот омăссы, хута мойң хуятăт ăрăщты па єплăң лєтутăт лєты щир тăйԓăт.

М. Вах вўюм хур

Хăнты як ванԓтăԓăт

«Вәнт кәрт» оԓ хўват рәпитты питл. Лўңăн тăта рыпаклăты, ай хопн яңхты, пєвăԓты питԓăт. Ищиты тăта нємăсыя хотăт омăссыйт, хута юхтум мир рўтьщăты щир тăйԓăт. Щи тумпи кәртăн арсыр әмăщ вăєрăт ԓэщăтлыйт, хута щив хăншаньщум хуятăт шуши мир пурмăсăт вєрты питԓăт. Ԓыв увăс ёх вәԓупсы па йис, веԓпăсԓăты вєрăт оԓăңăн уша вєрԓăт.

Тăԓн па тăта Йиԓуп оԓ постăты хăтԓăт пурайн Ищьки ики хот ԓэщăтлы. Щи тăхи пўншум община кәща хә Олег Шатин лупăс: «Тăта иса мойң хуятăт пăта кәрт тăхи ԓэщăтсы. Ԓәԓн тыв юхтыйԓты ёх яма па тўңщирăңа ат рўтьщăсăт. Ма нәмăслум, хуты щимăщ кәрт мўң вошевн шєңк мосԓ».

Югра мўв промышленность департаментăн туризм әхтыйн рәпитты тăхи кәща лăңкăр хә Дмиртрий Саватеев путăртăс, хуты тăм тăхи мўвева юхтыйԓты мойң ёх пăта федеральной щирн нух хăншԓы.

Ма нәмăслум, хуты ям щи, щимăщ тăхет пўншты питсыйт. Па мўвăт эвăԓт тыв юхăтты мойң хуятăт мўң мўвев па тăта вәԓты шуши мир оԓăңăн аршăк вәты питԓăт. Щит мўң миреви пăта вән унтас тәԓ.

Вәнԓат па айԓат ёх вәйтантыйԓсăт

Лыпăт єнумты тыԓăщн 26-29-мит хăтԓăтн Ёмвошн округев айԓат хуятăт пăта «Югра молодёжная» нємпи мирхот вєрăнтсы. Па щи вєр вўраңăн айԓат ёх Россия па Югра мўв айкеԓăт кăншты па хăншты тăхет кәща хуятăт пиԓа вәйтантыйԓсăт.

Мирхот мăнум пурайн нятврємăт Москва хон вошев эвăԓт «Русский репортёр» журнал кәща Виталий Лейбин, арсыр айкеԓ хăншты нєпекăт єсăԓты «Эксперт» нємпи тăхийн рәпитты нє Ольга Андреева юхтыйԓсăңăн. Югра Общественной палата кәща лăңкăр нє Ольга Сидорова «Социальное кино, социальное предпринимательство» нємпи семинар тәс.

Ищиты щи хăтԓăт мăр айԓат хуятăт округевн айкеԓăт хăншты тăхет кәща ёх пиԓа вәйтантыйԓсăт. Щит, «Хăнты ясăң» па «Луима сэрипос» газетайңăн ух нє Раиса Решетникова, ар оԓ округевн рәпитты айкеԓăт хăншты ими Альбина Глухих, Ёмвош информационной центр кәща ики Анатолий Корнеев па «Новости Югры» газета кәща хә Владимир Меркушев.

Ԓыв газетайԓаԓ оԓăңăн путăртсăт, муй ям ут вәԓ рәпатаеԓ әхтыйн, муйсăр суртăт вәԓԓăт. В. Меркушев путăртăс, муй щирн яма хăншты мосԓ. А. Глухих сыры оԓăт оԓăңăн ясăң тәс. *«Сыры мўң хăннєхуятăт оԓăңăн ар айкеԓ хăншсўв, интăм па мултыкєм политика па кәща ёх рәпата оԓăңăн хăншԓăт»*, — лупăс Альбина Глухих.

Р. Решетникова хăнты па вухаԓь газетайңăн оԓăңăн путăртăс. Ԓўв лупăс, хуты ԓыв ай кәртăта яңхлăт па нятврємăт айкеԓăт хăншты вәнԓтăԓăт, ԓәԓн, хәнты айԓат ёх ԓыв хущеԓа рәпитты ат юхăтсăт.

Щи юпийн эвет-пухăт кашăң хуят эвăԓт яң вєр оԓăңăн иньщăсăт.

Мария ВАХ, ЮГУ хущи вәнԓтыйԓты эви
Хăнты ясăңа тулмащтăс
Надежда МОЛДАНОВА

Нярвємăт пăта яң оԓ вєрԓы

Интернет эвăԓт вӯюм хур

Ёмвош округ кәща нє Наталья Комарова Югорск вошн «День семьи, любви и верности» хăтԓ вӯраңăн Югра хоттєԓ ёх мирхот вєрăнтăс. Щи мирхот видеоконференция щирн вәс. Ияха ăктăщум хуятăт путăртсăт, муйсăр вєрăт ԓыв ԓэщăтԓăт «Десятилетие детства» вєр әхтыйн, мăта ут Россия мӯв президент хә Владимир Путин 2018-мит оԓ вӯш эвăԓт пӯншты нумăс вєрăс.

«Тăм поступсы Ас нопăтты тыԓăщн Россия мӯвев вуԓаң кәща хәйн хăншсы. Тăм нєпек президент майской Указăт еԓԓы тәԓ, мăта утăт мӯң мӯвев пăта вән унтас вєрԓăт, социально-экономической вєрăт нух аԓумԓăт, муй мӯң еԓԓы вәԓты нявремăта хăйԓӯв, — лупăс Н. Комарова. — *Мăнум оԓ Югра мӯвн «Нявремăт оԓа» вәс па щит нётԓ еԓԓы «Нявремăт яң оԓ» әхтыйн рәпитты».*

Нижневартовск вош эвăԓт Югра семейной Совета ԓуңты нє В. Матвиенок нумăс тәс, хуты ащет пиԓа рәпитты мосԓ, «Ащи хăтԓ» постăты.

Здравоохранения департамент оса тăхийн рәпитты хә В. Каданцев лупăс, хуты округевн нявρєм тăйтыйн ăңкет хутăщ ăн йиԓăт, нявремăт кӯтн па щимăщ вєр иса шимԓа йис. Ԓӯв еԓԓы путăртăс, муй па вєрты мосԓ лекщитты вєрăт әхтыйн, ԓәԓн мир тăԓаңа ат вәсăт.

Па щи тумпи мирхотн вәԓум хăннєхуятăт арсыр әмăщ вєрăт оԓăңăн путăртсăт, муй щи яң оԓ мăр ям па мосты ут ԓэщăтты рăхԓ.

Н. Комарова щи путрăт хәԓăнтмаԓ юпийн щиты лупăс: *«Нын арсыр мосты ясңăт путăртсăты, мӯң муй мосԓ щит вєрты питԓӯв. Шєңк ям, хуты мӯң округевн щимăщ апрăң па каркам хуятăт вәԓԓăт. Итәх вєрăт, мăта утăт оԓăңăн нын тăмхăтԓ лупсăты, мӯң округев хӯватн тәԓӯв. Па интăм лупум мосты вєрăт ищи нух вантԓăԓӯв па еԓԓы ԓэщăтты питԓăԓӯв».*

Мăнум мирхотн округ кәща нє ар оԓ ияха вәԓты па ар нявρєм єнмăԓты хоттєԓ ёх «За любовь и верность» мевăԓ посăтн мăсԓэ па мойԓупсэтн мойԓăсԓэ. Щит Нягань, Югорск, Ёмвош па Советской районăн вәԓты хоттєԓ хуятăт.

Айԓат ёх вухн сухуптăԓыйт

Вәщ тыԓăщ 14-мит хăтԓăн Ёмвошн видеоконференция щирн округ правительства мирхот вәс. Щăта нявремăт пăта ԓэщăтты яң оԓ оԓăңăн путăртсы. Щив кәщайт, оса тăхетн рәпитты хăннєхәйт, ар нявремăң хоттєԓ ёх па айԓат хуятăт ăктăщсăт.

Округ кәща нє **Наталья Комарова** лупăс, хуты йиԓуп оԓ вӯш эвăԓт Россия мӯв хӯваттыйн Нявремăт пăта яң оԓ ԓэщăтты оԓңитԓы. Щит оԓăт вӯраңăн округевн 1993-2017-мит оԓăтн сєма питум па интăм вәнты вәԓты айԓат ёх ипӯш мăты вухн сухуптăԓыйт. Щи вух вет щурăс шойта хойԓ.

«2018-мит оԓн мӯң округевн вуԓаң вєрăт тывԓăт. Щит 25 оԓа йиԓ Конституция поступсы вӯюм вӯш эвăԓт. Щăԓта 835 оԓ хән мєт оԓăң пӯш мӯң мӯвев оԓăңăн нєпекн хăншсы. Щит пăта нумăс юхтăс, щи айԓат ёх, мăта хуятăт 25 оԓа йисăт, вухн сухуптăты. Депутатăт, оса тăхетн рәпитты хăннєхуятăт па ар нявρєм тăйты хоттєԓ ёх тăм нумăс пиԓа кашащсăт. Тăм хăтԓ ма поступсыйн ёш пос пунсум. Тăм нётупсы вух 515 щурăс айԓат хуят вӯԓ», — лупăс округ кәща нє. Щит пăта мосԓ Госуслуги сайт хӯват заявления хăншты.

Югра Общественной палата тăхи кәща нє **Ирина Максимова** путăртăс: *«Тăм вєр мӯң мӯвев пăта шєңк мосԓ. Щи вєр унтасн ям арат айԓат ёх вух нётупсы ёша павăтԓăт. Итәх хуятăт имєңа-икєңа йисăт, нявремăт тăйԓăт, ԓыв пăтэԓа щит ям нётупсыя питԓ. «Югра мӯвн сєма питум па вәԓты хуятăт» щи ясңăт унтасн мӯң мӯвевн вәԓты хуятăт ияха катԓăсԓăт».*

Нижневартовск вош эвăԓт вәԓты ар нявρєм тăйты ăңки **Наталья Яновская** щиты лупăс: *«Ма нәмăсԓум, ям щит вєрсы, хуты 1993-мит оԓ вӯш эвăԓт сєма питум нявремăт вухн мăты питԓыйт. Мӯң Россия мӯвн вәԓԓӯв, нявремԓӯв Югра мӯвн сєма питсăт. Вән пәмащипа ясăң лупԓум Россия президент хәя Владимира Путина па кәща нєңа Наталья Комаровая, хуты ԓын мӯң нявремԓӯв оԓăңăн нәмăсԓăт».*

Югорск па Урай вошңăн эвăԓт ар нявρєм тăйты ăңкеңăн **Елена Собянина** па **Елена Зольникова** ищи пәмащипа ясңăт путăртсăңăн.

Нявремăт па айԓат ёх ассоциация оса тăхийн рәпитты хә **Марат Ласкин** лупăс: *«2000-мит оԓ вӯш эвăԓт сєма питум нявремăта Югра поколений фонд эвăԓт вух сухуптăты нумăс вәс. Па иса мир иньщăсăт: «Муя па тәп 2000-мит оԓ вӯш эвăԓт сєма питум нявремăт вухн сухуптăты питԓыйт? Па нявремăт па муй ăтмăт?» Ин па, хән нумăс вєрсы, 25 оԓ мăр сєма питум айԓат ёх вухн мăты, щит шєңк ям. Айԓат семья пăта — щит вән нётупсы питԓ».*

Иса мирхота юхтум мир нух амăтсăт па округ кәща нєңа пәмащипа ясңăт путăртсăт, щит сыр-сыр оса тăхетн кăпăртты ёх, ар нявρєм тăйты ăңкет-ащет па па рәпитты хуятăт.

Еԓԓы правительства мирхотн путăртсы, муй щирн нявремăт пăта вєрум яң оԓа округевн ԓэщăтыйԓԓăт. Мăта хуятăт щи әхтыйн рәпитты питԓăт. Оргкомитет ух нєңа Общественной палата кәща нє Ирина Максимова пирисы.

Надежда ВАХ

Маина Лапина йис вәԓупсы оԓӑңӑн хӑншӑԓ

Маина Афанасьевна Лапина (Неттина) ар оԓ хӑнты ясӑң газетая арсыр вєрӑт оԓӑңӑн хӑншӑԓ. Лӯв Тэкӑң нє, хӑнты вәԓупсы вєрӑта вән щащеԓн Мария Ивановна Неттинайн вәнԓтӑсы. Маина Афанасьевна хӑнты ясӑңӑн этты газетая 1990-мит оԓӑт вӯш эвӑԓт арсыр вєрӑт оԓӑңӑн хӑншӑԓ.

М.А. Лапина

Мєт оԓӑңӑн округ па финно-угрӑт культура оԓӑңӑн айкеԓӑт тәтьляс. Лӯв ар оԓ наука щирн рәпитԓ. Увӑс мир вєритԓӑт шуши мир щир вәԓупсэт мӯң єсӑԓты нєпекевн лӯңӑтты. Щитӑт мєт сыры Мария Васильевна ӑңкеԓ па Афанасий Григорьевич ащеԓ, рәт па вәтӑң ёхԓаԓ эвӑԓт йис мутрайт иньщӑсӑс па нух лэщӑтӑс. Кашӑң вєрие тӑм имие нух хӑншсӑԓэ па щит «Хӑнты ясӑң» газетайн мир лӯңӑтты вєритԓӑт. Йис вєрӑт арсыр тӑхетн исыр ӑнтәмӑт. Маина Афанасьевна хӑншум путӑрԓаԓ хӯват кашӑң хуят ар ям ут нумса пунӑԓ. Тӑмӑщ хӑншты ёхԓӯв унтасн хӑнты ясңев мєт хурамӑң. Щи йис путрӑт, моньщӑт, арӑт, мєт әмӑщ няврємӑта муй па вән хуятӑта уша павӑтты питԓ.

Раиса РЕШЕТНИКОВА

Амп хӑнтэта мєт мосты вой

Хӑнтэт амп мєт мосты воя тӑйԓэԓ. Лӯв арсыр вєрӑтн шєңк яма нётӑԓ. Увӑс мӯвн вӯԓы ташщ ԓавӑԓты, хӯԓ-вой веԓпӑсԓӑты ёх амп такԓы ӑн вєритԓӑт вәԓты.

Хӑнты йис путрӑт ищи амп оԓӑңӑн хӑншман вәԓԓӑт. И йис путӑрӑн хӑншман вәԓ, хуты Тәрум Ащи тәрум эвӑԓт амп иԓ єсԓӑс, ԓәԓн лӯв хӑннєхәя ат нётӑс. Тәрум Ащи ампа ястӑс:

— *Мӑна! Нӑң еԓԓы вәнтӑн ԓєтут кӑнша! Иԓ мӑнум ӑш иԓта ванта, нух мӑнум ӑш нәмӑԓта ванта. Кашӑң пурайн нӑң кәщаен пӯңӑԓн вәԓа па нӑң тӑхен вәя.*

Йис путӑрӑн амп хӑннєхә вой веԓпӑсԓӑты вәнԓтӑс, вӯԓэт юкана тӑйты нётӑс, пӯпи якхот яма лэщӑтты вәнԓӑс. Щит пӑты хӑннєхә йис путрӑтн, моньщӑтн па арӑтн амп оԓӑңӑн арийԓ. И хә путрӑтӑн амп Вәрт икия арсыр вєрӑтн нётӑԓ, амп ԓывн похатур вәньԓь.

И йис путӑрӑн Вәрт ики амп хурасн, лӯв мень хуща юхтӑс. Щи Вәрт ики хӯв, шик әптӑт тӑйс, и пєлӑкн лӯв уԓӑс, хӑщум пӑтԓаԓн лӑп ԓаңкӑсыԓӑс.

Щи Вәрт ики итәх хӑнтэт ԓавӑԓман тӑйԓ, щи хӑнтэт пӑты амп — мєт мосты вой. Лывеԓа ӑн рӑхӑԓ амп шәкатты, амп шәпи вӯшмӑты, ампӑт пєԓы лявӑтты, нєңӑта ӑн рӑхӑԓ амп пӯн эвӑԓт тыюм ԓәмӑтсухӑт тӑйты (Тєк кәрт пӯңӑԓн вәԓты хӑнтэт).

Хәнты хӯвн ампӑт, мӑтты, путӑртты хошсӑт, тәп муԓты вєрӑт юврая вєрмеԓ юпийн Тәрумӑн щи хошты вєр юхԓы вӯсы.

Тәрумӑн тыԓӑщ пӯңӑԓн ванашӑк ԓоԓьты хәс — тыԓӑщ амп. Ампӑт эвӑԓт рӑхӑԓ вәйтты, муйсӑр тәрум па хӑтԓ питԓ. Амп лоньщ әхтыйн кєрӑтԓяԓ ки — вотаса йиԓ, амп веԓпӑсԓӑты утӑт шәпи вӯшмӑԓ ки — веԓпӑсԓӑты вєр яма мӑнӑԓ, амп оԓӑң тәԓӑн мєнӑтԓӑԓԓэ ки — лӯв кәщайԓ юхи веԓпӑс тәԓ, кәща нєңа мосԓ кәра пӯт омӑсты.

Амп оԓӑңӑн ар амаматщи вәԓ. Иԓ уԓ — калӑщ, нух ԓоԓь — вәԓас.

Веԓпӑсԓӑты вєр пӑты вӯты ампӑт мосԓ яма нух вантты, нюԓӑԓ пос ки тӑйԓ — лӯв ԓаңки яма веԓпӑсԓӑты питԓ. Пӑсты кӯншӑт, питы сємңӑң, потум питы нюԓ — щит мєт ям веԓпӑс амп.

Хӑнты мир поэтӑт амп оԓӑңан ищи ар стихотворения хӑншсӑт.

Маина ЛАПИНА

Хӑнты газета сӑмӑԯн тӑйԯӑԯэ

Рима Константиновна Слепенкова 1992-мит оԯ вўш эвӑԯт «Хӑнты ясӑң» газетая хӑнты мирев вәԯупсы, хӑнты ай кәртӑт оԯӑңӑн айкеԯӑт китты питӑс. Щи пурайн ԯўв Нуви сӑңхум район ԯуваттыйн рәт ясӑңӑн радивайн путӑртӑс па рўщ газетайн айкеԯӑт хӑншман рәпитӑс.

Рима Константиновна Тўкъякӑң кәртӑн 1956-мит оԯн Ас потты тыԯӑщ 13-мит хӑтԯӑн хӑнты семьяйн сєма питӑс. Тўкъякӑң ӑшколайн няԯ класс етшуптӑс па Поԯнавӑтн интернатн вәԯман нивӑԯ класс вәнты вәнԯтыԯӑс. Щи юпийн Пуԯңавӑт воша культпросвет училищая вәнԯтыйԯты мӑнӑс. Ӛхӑтшӑк ԯўв Санкт-Петербург вошн Герцен нємпи университет заочной щирн етшуптӑс, культуролога йис.

1975-мит оԯ вўш эвӑԯт ԯўв Тўкъякӑң кәртӑн нявремӑт хӑтԯ мӑр ԯавӑԯты хотн рәпитты питӑс. 1979-мит оԯн рәт кәртӑԯн ԯапкайн пиркашека йис. Щӑта ԯўв икия мӑнӑс, айԯат семьяйн кӑт няврєм сєма питӑс. Щиты вәсӑт па рәпитсӑт. Хотӑң ёх шәкн юхӑтсы, Рима Константиновна икиԯы хӑщӑс.

1984-мит оԯн ԯўв эвеңӑԯ пиԯа Нўви сӑңхум воша касӑԯты сонтумӑс. Оԯӑңмит оԯӑтн нявремӑт хӑтԯ мӑр ԯавӑԯты хотн рәпитӑс. Щӑта ԯўв кимит пўш ики вєрӑс па кӑт пухңӑԯ сєма питсӑңӑн.

Щи пурайн тӑм хӑнты нє нумӑсн вәс муԯты айкеԯ хӑншты. ԯўв 1991-мит оԯ вўш эвӑԯт «Белоярские вести» газетая айкеԯӑт хӑншты питӑс. Вантэ, щӑта хӑнты газета ӑнтәм вәс, 1992-мит оԯн ԯўв хӑнты ясӑңӑн путӑртты радивая рәпатая вўсы. ԯўв щӑта хӑнты мир вәԯупсы, нўша вєрӑт оԯӑңӑн путӑртӑс. Па ищи оԯн Рима Слепенкова «Хӑнты ясӑң» газетая айкеԯӑт хӑншты па китты питӑс. *«Мєт оԯӑң айкеԯ хӑнты пух Виктор Алексеевич Себуров оԯӑңӑн хӑншсум. Щӑта путӑртсум, хуты саты ԯўв вәԯ Нуви сӑңхум вошн, хута рәпитԯ»*, — нәмӑсыйԯ Рима Константиновна. Рәпитмаԯн ԯўв арсыр вошӑт па кәртӑт хўват яңхӑс, шуши хуятӑт пиԯа вәйтантыԯӑс па ԯыв оԯңӑԯн хӑнты газетая хӑншӑс. ԯўв газета мухты округ мира путӑртӑс арсыр шуши мир емӑңхӑтԯӑт оԯӑңӑн, мӑтайт Нуви сӑңхум районӑн вєрсыйт.

Р.К. Слепенкова

Вантэ, Рима Константиновна хӑнты мир культура тәса вәԯԯэ. Щит пӑты Нуви сӑңхум вошн па Поԯнавӑт, Тўкъякӑң кәртңӑнӑн иса емӑңхӑтԯӑт ԯэщӑтты па вєрты нётԯ. Еԯԯы щи оԯӑңӑн хӑншӑԯ.

1995-мит оԯ вўш эвӑԯт ԯўв «Фольклорный архив северных ханты» тӑхийн рәпитты питӑс. 1992-мит оԯн Ева Шмидт пиԯа вәтаңа ювмаԯ юпийн хӑнты кәртӑт хўват яңхман ԯўв пиращ ёх эвӑԯт моньщӑт, арӑт, йис путрӑт хӑншты питӑс. Щӑԯта щитӑт «Хӑнты ясӑң» газетая китыԯӑс. Ин щи тӑхи шуши мир ясңӑт ԯєрамтты Ас-угорской института йис, ин вәнты Рима Константиновна щӑта щи рәпитԯ. Ияха ки ԯўңӑтты, ԯўв хӑнты газетая ветъяң муԯтас айкеԯ хӑншӑс. Па ин вәнты муԯты емӑңхӑтԯ районэԯн питыйԯ ки, ԯўв мўңева щи оԯӑңӑн айкеԯ ям хурӑт пиԯа китԯ. Щит пӑты ԯўвеԯа вән пәмащипа.

ԯўв «Хӑнты ясӑң» газета кашӑң номер ԯўңӑтԯ. ԯўв лупӑԯ: *«Газетаем ԯапӑт ӑнт ки вантԯєм, ԯыпєм атма щи йиԯ. Хән юхӑтԯ, оԯңӑԯ эвӑԯт пӑтэԯ вәнты щи ԯўңӑтԯєм»*. Мосԯ лупты, Р.К. Слепенкова хурамӑң тур сый тӑйԯ, хӑнты арӑт арийԯ, хӑнты щирн тәса якԯ, рәт мир ԯәмӑтсух ёнтты хошԯ. Щи вєра нявремԯаԯ вәнԯтӑсԯэ, ин хиԯыԯаԯ вәнԯтӑԯ. Щимӑщ каркам имие хӑнты мирев кўтн вәԯ.

Надежда РАГИМОВА

Ма ясңєм «Хӑнты ясӑң» газетаема

Вўща вәԯаты, «Хӑнты ясӑң» газета хущи рәпитты мир! Хӑншӑԯ нынана Белоярский вош эвӑԯт Рима Константиновна Слепенкова.

Ма ԯӑңхаԯум лупты «Хӑнты ясӑң» газетая ям ясӑң. Тӑм газета ма хӑнштӑԯум ям хўвӑн, кашӑң оԯ. Пәмащипа ԯувеԯ ԯўв вәԯтаԯ пӑта, щӑта рәпитты хӑннєхәйта. Ма кашӑң ԯапӑт ԯавӑԯԯум тӑм газета, мӑнєма омӑщ ԯўңӑтты ԯўв айкеԯԯаԯ.

Тӑм газета хущи сыр-сыр ар путӑр вәԯ, моньщ, амамӑтщет, арӑт. Тӑмхӑтԯ вәԯты вєр оԯӑңӑн хӑншԯӑт, щит ям, әмща ԯўңӑтԯум йис путрӑт, моньщӑт, арӑт мўң хӑнты мирев вәԯум-хоԯум әхтыйн.

Мария Кузьминична Волдиная пәмащипа, ԯўв тӑм газетайԯ пӑты сӑмӑԯ кӑши, сыр-сыр ям вєрӑт оԯӑңӑн хӑншӑԯ, путӑртӑԯ мирхотӑтӑн «Хӑнты ясӑң» нух аԯумты пӑта, ԯўв хӑншты путӑрԯаԯ, моньщԯаԯ ма ԯўңӑтԯум, щирємӑн щӑԯса ма нявремԯама путӑртԯӑԯԯам (вәнԯтӑԯԯам хӑнты ясӑңа).

Муй арат ар оԯа йис тӑм газета «Хӑнты ясӑң», сыры па нєм тәп тӑйс. Вән пәмащипа ԯўв вәԯтаԯ пӑта, сыры мўң ӑңкиԯав, ащиԯав хӑнштыйԯсӑт кашӑң оԯ тӑм газетая, ин па мўң, ԯыв нявремԯаԯ, мўң юпевн па ԯәԯн мўң нявремԯўв па ӑт хӑнштӑсӑт ԯәԯн, па ӑт ԯўңӑтсӑт тӑм газета. Муй ям мӑнєм мосԯ, ма иса вәйтԯум тӑм газета хущи.

Ин па ԯӑңхаԯум «Хӑнты ясӑңа» лупты хўв йис, хўв нәпӑт щӑта рәпитты мира, тӑԯаң ёш, тӑԯаң кўр, аԯ кӑшитаты, «Хӑнты ясӑң» газетайн еԯԯы тўваԯн яма!

Нын газетайн хущи ма ԯӑңхаԯум еԯԯы па шуваԯӑты йис арӑт, моньщӑт, путрӑт. Па ищиты мўң Увӑс мир хуятԯўв вәԯупсы оԯӑңӑн, ԯыв хурԯаԯ пиԯа тӑм хӑтԯ, тӑм йис.

Кўш кепи ԯавӑрт нынӑн па ем ӑнтәм сӑр, нуви тәрум артӑн еԯԯы па рәпитатн ищиты.

Ям вўща нынан, М.К. Волдина па Т.С. Себурова!

Р. СЛЕПЕНКОВА

«Хӑнты ясӑң», 12 февраля 1994 оԯ №7 (2412)

Хӑнты мир арӑт

Зоя Никифоровна Лозямова ай кєр тыԓӑщ 30-мит хӑтӑԓн 1945-мит оԓн Касум мӯвн Ай хӑр сӑңхум кәртӑн Никифор Петрович Волдин па Прасковья Макаровна Тарлина хотн нӯви Тәрума юхтӑс. Ай эвие хӑнты мир вәԓупсыйн єнмӑс. Щи щирн кашӑң йис вєр тәса хошԓ вєрты. Ԓӯв арсыр оԓӑтн «Хӑнты ясӑң» газетая мирԓ арӑт па юкан стихԓаԓ китыԓӑс па айкеԓӑт хӑншиԓӑс.

Н. Вах вєрум хур
З.Н. Лозямова

Тӑмӑщ ԓампа каркам хӑннєхә 1983-мит оԓн «Арӑң мощнє» тӑхи пӯншӑс. Ԓӯв щӑта Ёмвоша вәнԓтыйԓты ай кәртӑт эвӑԓт юхӑтты эвет хӑнты щирн ариты па якты вәнԓтыйԓсӑԓә. Щиты 1987-мит оԓн «Арӑң мощнє» народной нємн мӑсы. Щи тумпи Зоя Никифоровна йинпӑԓ катӑԓты па хошӑԓ, щи пӑта «Народный мастер России» нєм тӑйԓ. Ԓӯв ар оԓ мӑр «Торум Маа» йис пурмӑсӑт шавиты хотн рәпитԓ. Хӑнты мирӑԓ вәԓупсы яма вәтӑԓ па еԓԓы тәтӑԓ пӑта «Заслуженный деятель культуры Ханты-Мансийского автономного округа — Югры» нємн пунса.

«Хӑнты ясӑң» йис газета ванттыйн ванкӯтԓы Зоя Никифоровна нєпека нух хӑншум хӑнты мир арӑт шуваԓӑԓӑн. Щиты, «Хӑнты ясӑң» 30 ноябрь 1993 оԓ № 48 (2401) номерн арӑт хӑншумӑт.

Ульяна ДАНИЛО

Арӑта ԓыԓ мӑԓ...

Зоя Никифоровна Лозямова оԓӑңӑн мӯң ар пӯш хӑншийԓсӯв. Тӑм еԓпи газета номера ԓӯв тәс хӑнты мир арӑт, мӑтайт ԓӯв ариԓӑԓԓә ивуԓапа па ин ясӑңԓаԓ хӑншԓӑԓԓә.

Ин па арӑт па ясӑңԓӑԓ хӑншсӑԓԓә, ищи мир арӑт, ариюм ёх итәх нємӑт хуԓна вәԓыйт. Полнавӑт ими ар — щит Евдокия Ивановна Молданова ар, сот муԓтас оԓ нуви тәрумӑн вәс, ин па мирн, няврємӑтн яма нәмԓа, мӑттакєм ар ар хӑйс, йи арӑԓ щи ин нын ԓӯңӑтԓӑԓӑн.

Сора хә ими ар — щит йис ара йис, ариюм ими нємԓ ӑнт хӑщӑс.

Сӑран Ванька ими ар — щит Татьяна Александровна Попова ар, щи нєңиев ин па вәԓ. Щиты З.Н. Лозямова щи арӑта ԓыԓ мӑԓ...

М. Волдина

Полнавӑт ими ар

Полнавӑт имилэңкен хуты.
Кириԓа, ванта, ванта, ванта
Тӯпӑлӧп тӑм-тӑм, тӑм-тӑм, тӑм-тӑм,
Полнавӑт имен тӑм-тӑм, тӑм-тӑм, тӑм-тӑм,
Ин Пєтӑр кӯтуп икилэңки,
Ямԓа пєлӑк ям ԓӑңкрыен
Нӑң ки кєртыԓумен-ие,
Луртум ухуп вет солтатна
Имилэ доньԓщиялмєм,
Ямԓа пєлӑк ям шанш оԓңен,
Нярием хунпи вет эвийна,
Эвийна омсӑԓтыялмєм.
Касум пӯңӑԓ вет вошием
Ӧм юх сэвпи вет эвийна,
Эвийна єсԓыԓумємие.
Ма ям пушӑхԓам хӯваттыйна,
Юхан пӯңӑԓ ар кәртыем
Ныкԓы мӑнԓум, нянял лєԓум,
Вӯтԓы мӑнԓум, шайԓ яньԓюм.
Пєтӑр кӯтуп икилэңки,
Ям пушӑхԓам ин ям пӑта,
Аспащипа, ой-ой-ой,
Пәмащупа кәнешна.

Лахсум

Лахсум кәрты хӑрыемӑн
Ким ки этԓум ин атәԓт нє,
Юхи ки ԓӯңԓум ин атәԓт нє.
Ԓахсум ԓоры па пєлкємӑн,
Каршиен ԓатмӑң хәԓум вәнт нюԓ,
Сывсыен ԓатмӑң хәԓум вәнт нюԓ,
Унӑԓ хӑн вуйԓиԓӑтәл,
Нялум хӑн вуйԓиԓӑтәл.
Ԓахсум ԓоры ям йиңкием,
Тәвӑн хӑтԓӑԓ ԓӯв ки вєртӑԓ,
Тәс най Аңкєм ёнтыԓум
Ԓєрӑң овуп ям сәна
Ԓӯв щи хӯвԓыиялтӑԓ.
Ин вот хӑтԓӑԓ ки вєрӑԓ,
Щӯрӑң хот пӑԓат кӑрӑщ хумпӑԓ
Халэвӑн ԓатыйялтӑԓие.
Ԓахсума ԓоры ям йиңкием
Нянь ки ԓєвмєм, эвмӑң ԓӯв вәԓмаԓ,
Шая ки яньщмєм, эвмӑң ԓӯв вәԓмӑԓ.

Сӑран Ванька ими ар

Мужи вошӑң ими вән меньԓєн,
Хӯв мӯв ими вән пухєм
Пӑԓаттыеԓ нәйң юԓ,
Луваттыеԓ павӑң юԓ
Ма щи ёнтумтыйԓԓмєм
Ма щи вєрумтыйԓмєм,
Апрам ики тарум акєм
Сӑран хирмаԓ, ӑнт хирмаԓ,
Сӑран хирмаԓ, ӑнт хирмаԓ,
Ԓыйн хонмаԓ, ӑнт хонмаԓ,
Ма щи, тӑм щи юрӑн нє,
Тум щи, тӑм щи юрӑн нє,
Сорӑң, вєрӑң, юрӑн нє,
Вєрӑң, сорӑң юрӑн нє,
Хӯв мӯв ими вән меньлэн,
Мужи вошӑң ими вән меньлэн
Сос веԓты нєлэңкен,
Вой веԓты нєлэңкен.
Ӑн ки эвӑԓԓаты, нюхєң сос ин па әхԓєман тайԓум.

Тӑм арӑт нєпека Зоя ЛОЗЯМОВА хӑншӑс

Пӑста доўӑԓсӑт

Ёмвош округ хӑнты, вухаԓь па юрн мир ай хопӑтн кӑсты Нефтеюганской мўва лыпӑт єнумты тыԓӑщ 30-мит хӑтӑԓӑн па вўш тыԓӑщ 3-мит хӑтԓӑтн ӑктӑщийԓсӑт. Мєт оԓӑң пўш юрн хопӑтн Нижневартовской районӑн Ларьяк вошн 1978-мит оԓн кӑссӑт. Мосԓ лупты, Югра мўвн вәԓты шуши мир кўтэԓн хопн 16-мит пўш кӑссԓӑт.

Н. Комарова па Мика Риипи нух питум ёх пиԓа

Щи кўтн вет оԓ мӑр тӑм емӑңхӑтԓ Ёмвош округ губернатор нєм эвӑԓт ԓэщӑтԓа. Юрн хопн кӑсты вєр Югра мўв ԓуваттыйн еԓԓы тәты вухаԓь мир вән хӑннєхә Анатолий Прокопьевич Кауртаев ԓэщӑтӑс. Лўв кашӑң оԓ хопн кӑсты юхтыйԓ.

Тӑм әмӑщ емӑңхӑтԓа кӑсты щира 200-кєм хуят ӑкмиԓӑс. Мир Югра мўв эвӑԓт, Тюменской область па Исландия эвӑԓт кӑсты юхтыйԓсӑт. Тӑм вән емӑңхӑтԓ Йиңк Вәрта пойкщӑты щира ԓэщӑтыйԓса. Ар ёх ӑкмум хӑрн вўщайң ясӑң Ёмвош округ губернатор ими **Наталья Комарова** лупӑс:

— *Вўща вәԓаты, йис путрӑң па моньщӑң мўвн вәԓты ешӑк шуши мир! Вантэ, хӑнтэт па вухаԓят тарнӑң йис арӑтн па моньщӑтн мєт тәс вәԓупсы пищ щӑта вәԓ. Йиңк пєԓа ки, ӑңкарԓӑн юханӑн, ԓорӑн вәԓты Най-Вәрт нумӑса питԓ. Щӑԓта хўв йис тєԓӑн хӑннєхәйт кәртӑт па вошӑт йиңк пўңӑԓа вєрийԓсӑԓаԓ. Ин тӑмхӑтԓ мўң Йиңк Вәрта яха пойкщӑԓўв. Мєт шопӑң хӑнты па вухаԓь мир йис вәԓупсы еԓԓы тәԓэв.*

Еԓԓы юхан хонӑңӑн Йиңк Вәрта пӑсан ԓэщӑтса па сәрханԓ хӑнты икєңӑн Даниил Покачев па Сергей Кечимов пойкщӑсңӑн.

Тӑм оԓ юрн хопн кӑсты тӑхи пєԓа вантты Финляндия мўвн Лапландия кәща ики Мика Риипи, Россия мўв Совет Федерация эвӑԓт Эдуард Исаков, Югра мўв ԓуваттыйн мєт вән Федеральной инспектор Денис Кузьменко па щи тумпи мойң ёх Красноярской край, Чукотка, Таймыр, Исландия, Аляска эвӑԓт вәсӑт.

Имўԓтыйн ай юханыев йиңк щи нюхԓӑс. Щит имет хопн кӑсты ԓєԓумсӑт. Щӑԓта ар имет кўтн мєт пӑста Нижневартовской мўв эвӑԓт Варьёган кәртӑң нє Ирина Сухих доўӑԓтӑс. Икет кўтн сора хоп Нижневартовской район Аган кәртӑң хә Юрий Казамкин тӑймаԓ. Щи тумпи мєт оԓӑң тӑхи вәнта Нижневартовской район команда пӑта касум ёх юхӑтсӑт. Лыв Губернатор кубок вән мойԓупсы ёша павӑтсӑт. Кимӑт тӑхи вәнта Сәрханԓ район эвӑԓт ёх доўӑԓсӑт. Хәԓмит тӑхия Когалым вош хӑнтэт юхӑтсӑт. Тӑм емӑңхӑтӑԓн юрн хопн мир доԓьман кӑсԓӑт. Щӑԓта и хопӑн кӑт, хәԓум па няԓ хуятн омӑсман доўӑԓԓӑт. Щит шєңк әмӑщ емӑңхӑтԓ вәс.

Ульяна МОЛДАНОВА

Ай пухие сора мӑнԓ

Н. Казначеева, А. Кауртаев доўӑԓԓӑңӑн

Кӑрӑщ сӑңхум олӑң кәртыев 235 ол постӑс

Кӑрӑщ сӑңхум олӑңӑн Ас кимӑлн мулты йисӑн Ванщавӑт кәртыев омсащӑс. Мӯң вән щатьщащилӯв лантӑң-хӯлӑң Асыев пуңӑлн, воньщумутӑң, вәнт воян вәнтые лєпн вәлты тӑхи пирисӑт.

Вәщ тылӑщ нивӑлмит хӑтлӑн Ванщавӑт ёх 235 ол кәртәл нәпӑт амӑтман постӑсӑт.

Емӑңхӑтл «Сєма питум хӑтлыен пила, тынӑң кәртыев!» нємпи велосипедӑтн кӑсты вєрн олңитсы, хута кәрт хӯват хәлумъяңкєм хуят мӑнсӑт. Щи хӑтл кәртәвн А.А. Дунин-Горкавич нємпи лутӑң сохӑл доньщлтӑсы, лӯв увӑс мир вәлупсы уша вєрты ӧшӑл мӯң мӯвев хӯват мӑнӑс.

Нуви сӑңхум район кәщаев С.П. Маненков хӯв мӑр яма рәпитты кәртӑң ёхлӯва ишӑкты нєпекӑт мӑс. Щит А.Т. Клещенок — няврємӑт вәнлтӑты хә, В.Н. Попова — хӯв мӑр пиркашека рәпитты нє, В.Д. Сандова — 40 мултас ол почтайн рәпитум ими ёша павӑтсӑт. Полнавӑт кәрт «Почёт киникая» нялхущъян Ванщавӑт хуят хӑншсайт, вән нё-тупсы шуши вәлупсыя тәтәл пӑты.

Ям вӯща ясӑн пила округ Дума депутат хә А.В. Новьюхов юхтӑс, лӯв увӑс мир вєрӑт елды тәты ёха ишӑкты нєпекӑт ёша катлуптӑс.

Сӑм хӑры эвӑлт йиты ясӑң-путӑр тәсӑт «Югра дылңуптӑты» оса тӑхи олӑң вице-президент Н.Б. Костылева, Полнавӑт кәща лӑңкӑр хә Е.У. Уразов, Югра мӯв вӯлы тайты ёх тӑхи президент С.А. Кечимов, Лянтор вош вӯлы таҳӑң хә К. Кантеров, хӯв мӑр Ванщавӑт кәртӑн «Победа» нємпи колхоз кәщая рәпитум хуят Л.И. Калашников.

Сувӑң арӑт па тәс хӑнты якӑт пила мӯң емӑңхӑтлдәва Полнавӑт эвӑлт «Родник» нємпи культура хот ёх, Касум эвӑлт Валентина Тарлина па па мойн хуятӑт юхтыйлсӑт.

Ӑктӑщум кәртӑң па мойң ёха Владислав Молданов рәт мӯвиел олӑңӑн лӯңтум стихотворенияйт вән амӑт тәсӑт. Әмща па тәса яксӑт «Судтумие», «Щел вуй єлпуп ерт» нємпи кәртӑң якты тӑхет па мєт ай тёпиет «Хӑншты юх» нємпи якелӑн мєт шопӑн вән амӑт тәсӑт.

Кәрт вәлупсы сӑк кел иты яха кӑртӑщл кашӑң хӑтл вәлупсы эвӑлт.

Ар нявлак ясӑң тӑм хӑтл нәптӑл вәна ювум ими А.П. Яврова хәлӑнтӑс.

Тӑм ол кәртәвн кӑт йидуп семья тывӑс. «Тӯт сємиевн» якты эвиет хӑнты як ар ол мӑр яха вәлты пилӑта мойлӑсӑт: Сергей Борисович па Нина Васильевна Шабаршинңӑна (35 ол), Евгений Витальевич па Светлана Михайловна Поляковңӑна (30 ол), Юрий Алексеевич па Марина Михайловна Кондинңӑна (25 ол).

Кәртәвн ар ай нявремӑң тыхӑл: вет пушхие єнмӑлдӑт Татьяна Михайловна па Валерий Борисович Русмиленко, Наталья Анатольевна па Денис Александрович Юминңӑн.

Мӯва-йиңка сащман вәлдӑт сорни ёшпи вєрӑң ёхлӯв: Ю.П. Гындышева, М.Г. Кондина, И.Е. Арабок, Сергей Анатольевич, Галина Герасимовна, Надежда Денисовна, Галина Кузьмовна Молдановӑт...

Кәртәвн таксар хот кәщайт, апрӑң ёшпи пилдал пила вәлдӑт.

Вера па Валерий Тимиргалеевңӑн вәлты хотыен кашӑң ол щи мурта хурамлӑтн — хот ова пәрумлӑн — нюр Моньщ хота луңсӑн.

Елды пєлы мӯң тынӑң кәртыевн нәптӑңа-пищӑңа, сӑмӑңа рәпитман ләлн ат вәлдӯв. Муй щирн мӯң кәртӑң хәев Г.Н. Дыбин арӑлн нёхмӑс:

«Ванщавӑт кәртые, нӑң хӯв нумсуп, лутӑң вєрлӑн елды вәлдӑт!»

Нина ШАБАРШИНА

Кәртӑң хуятӑт әмӑщ етнхот вантӑсӑт

Емӑңхӑтла юхтум мир

Хўԓ веԓпӑсԓӑты ёх әмӑщԓӑсыйт

Вәщ тыԓӑщ 9-мит хӑтԓӑн «Югра ԓыԓңуптӑты» оса тӑхи «Династии рыбаков» вєр хўват Ваньщавӑт кәртӑн хўԓ веԓпӑсԓӑты ёх емӑңхӑтԓ постӑсӑт.

Мойң хуятӑт Ас хўԓн ԓапӑтԓыйт

Гындышевӑт хоттєԓ ёх

Хўԓ веԓты вєр шєңк ԓавӑрт рәпата. Сыры вәԓтыйн колхоз план тӑрматты мосӑс па хоттєԓ ёх иса сыта ат вәсӑт. Ин ищи хўԓ такԓы увӑс мир вәԓты ӑн вєрӑтԓӑт. Ям ясӑңӑн нәмӑԓмӑсўв лўңӑнтӑԓн веԓпӑсԓум ёхԓўв: Николай Никитич, Артем Андреевич, Герасим Никитич, Василий Иванович Молдановӑт, Борис Никитич Русмиленко, Владимир Алексеевич Тарлин.

Няврємӑт веԓпӑс вєр еԓԓы тәты хуятӑта Владислав Молданов хӑншум стихотворенияйт сӑмӑңа лўңӑтсӑт. Ай пушхиет «Вўтӑң Ас веԓпӑс ёх» нємпи ванԓтупсыя хурӑт хӑншсӑт, щи тумпи амӑтман юнтсӑт-яксӑт.

Кәртӑң хуятԓўв па мойң ёх хӑтԓ хўват сувӑң ариет хәԓӑнтсӑт, апрӑң якиет вантсӑт, арсыр әмӑщ юнтӑтнпищӑтн кӑссӑт.

Ԓәпӑң хопн кӑсупсыйн нух питсӑт: Н.Г. Пичерская, Т.М. Русмиленко, М.Л. Бабанина, Р.П. Гришкина, Г.К. Молданова, В.Н. Попова, О.В. Хуланхов, Р.А. Ибрагимов, Ю.Р. Федотов, Николай Макрушин.

Емӑңхӑтԓ мӑнум Ас кимӑԓн ԓапӑт хӑшӑп йирсы, хута мавӑңсурӑң тащӑң пӑсанӑт ԓарпитман вәсӑт. Муй па хӑшап кәщайт щив ӑн омсӑԓсӑт: ай суԓпи хўԓ, кавӑртум, пәсӑңӑн пәсңӑԓтум хўԓ, шәмӑх, соԓамӑт, котлетӑт, хўԓӑң нянь, мәрӑх, нохӑр сєм… Щи тумпи хӑшапӑт сорни ёшн вєрум пурмӑсӑтн хурамтсыйт, хӑшап ԓыпийн вєрӑнтты хӑрӑт мӑнсӑт.

Жюри тӑхийн пириман вәсӑт: Югра Дума депутат А.В. Новьюхов, Югры вўԓы тӑйты ёх Союз ух тәты хә С.А. Кечимов, Лянтор вош эвӑԓт вўԓы тащн рәпитты айԓат хә К. Кантеров, Ёмвош эвӑԓт ԓутӑң мойң хә Л.И. Калашников, Нуви сӑнхум вош «Югра ԓыԓңуптӑты» тӑхи кәща нє А.И. Ледкова.

Р.П. Гришкина хӑшап «Лылӑң йис вәԓупсы» нємӑн мӑсы. Е.Т. Юмина хўвӑн ёнтум хӑшап веԓпӑсԓуман, турӑн вєрман пєԓңа-нямӑԓт эвӑԓт сай кӑншман иса пӑнӑн хопӑн тәтьԓясы. Хуланховӑт хӑшап «Таксар ёх» нєм хоԓумтӑс. Ԓўв опращ нємеԓ «хўԓӑң хоп» ясӑң эвӑԓт мӑнӑԓ. Тӑԓн муй ԓўңӑн ԓўв әхӑԓԓаԓ муй хопԓаԓ таԓӑт ӑн вәԓԓяԓӑт. Вет няврємӑң Валерий Борисович па Татьяна Михайловна Русмиленко хӑшап «Тӑԓаңа вәԓупсы» нємӑн мӑсы. Валерий Борисович емӑңхӑтӑԓн ԓэщӑтӑс арсыр кӑсты вєр, ԓўв хоттєԓ ёхԓаԓ ищи йирн ӑн хӑщсӑт.

Н.Г. Пичерская хӑшапн шәмӑх, соԓамӑт ԓєсўв. Ԓўв хӑшапԓ «Юрємӑты ԓєтутӑт» нєм вўс. Ю.П. Гындышева хӑшап хурамман вәс намтӑтн, щитԓаԓ ԓўв эвиԓаԓ, хилнєԓаԓ пиԓа ёнтӑԓ. В.Н. Попова хӑшап «Веԓпӑс ёх» нємн мӑсы. Ԓўв кашӑң ԓўң ащеԓ-ӑңкеԓ пиԓа Ванпанӑн веԓпӑсԓуман вәсӑт. Ф.П. Иштимирова ёнтум хӑшапн вәсӑт арсыр пурмӑсӑт: аканят, мевԓ лопсӑт, хӑнты усум хирӑт, ернасӑт, эвиет щӑта ӑнтупкеԓ сэвты, акань вєрты хӑр ԓэщӑтсӑт.

Мойң вуԓаң ёхԓўв Ас хўԓ ԓєвмеԓ юпийн щиты лупԓӑт: *«Мўң нәмӑссўв вўԓы нюхи тумпи нємӑԓт єпԓӑң ԓєтут ӑнтәм, нын хўԓӑн мєт шопӑң щи єпԓӑңӑт»*.

Кәртӑң ёхԓўв «Югра ԓыԓңуптӑты» тӑхи вице-президента Н.Б. Костылевая ям мойԓупсэт хўԓ веԓпӑсԓӑты ёх емӑңхӑтӑԓн миюм пӑты пәмащипа ясӑң лупԓӑт. Емӑң хӑтӑԓн мойң ёхԓўв вән нётупсы тәсӑт: Ольга Акушка — Ноябрьск вош эвӑԓт, Людмила Туполева па Раиса Афанасьева — Поԓнавӑт нєңиеңӑн. Мєт шопӑң вән унтас тәс Ф.П. Иштимирова — Югра мўв культура заслуженной рәпатнек. Ԓўв кӑт хӑтԓ мӑр емӑңхӑтԓ тәты ух нєңа вәс.

Фаина Павловна лупӑԓ: *«Мӑнєма вән амӑт — ма єнмум тынӑң мўвєма артнєм мӑсум»*. Кәртӑң миревн па мойң ёхн тӑм әмӑщ хӑтԓӑт хўв мӑр нәмты питԓыйт.

Нина МОЛДАНОВА

Увăс мўва вəн емăӊхăтла яӊхсăт

Лыпăт єнумты тыԓăщн 23 па 24-мит хăтлӊăнăн Шурышкарской районăн вəн емăӊхăтл вəс. Щив Ямал па Ёмвош округ эвăԓт мир ăктăщийлсăт, лəԓн йис вєрăт, арăт-якăт, вєрум пурмăсăт ванлтăты па путăртты, муй щирн щит елԓы тəты па лавăԓман тăйты. Щи олăӊăн арсыр научной, культура тăхет эвăԓт юхтум хуятăт пида вəйтантупсэт, семинарăт вєрăнтсыйт.

Єплăӊ нянь пида мойӊ ёх ещалт єтсăт

Щимăщ емăӊхăтлăтн вєртўтăӊ хăннєхуятăта арсыр мир пида вəйтантыйлты па мулты мосты па йилуп ут уша вєрты щир вəл. «Этнокультурное общение: опыт, проблемы, общение» семинар пурайн мойӊ хуятăт путăртсăт муйсăр суртăт культура вєрăт əхтыйн тăм йисн тывлăт, муй щирн щит ияха катлăсман лэщăтты мосл.

Тăм вəйтантупсыйн соткєм мултас хуят Шурышкарской район мўвн ăктăщсăт. Щит Шурышкары, Овгорт, Мужи, Пулӊавăт, Тарко-Сале, Лапăт нăӊк па Ёмош округ эвăԓт культура вєрăт тəты, шўкщăты па аритыякты хăннєхуятăт вəсăт. Нуви сăӊхум район эвăԓт щив Нуви сăӊхум вош, Касум, Полнавăт, Тўкъякăӊ кəртăт шўкщăты хуятăт яӊхсăт. Щи хăтлăт мăр ванлтупсэт вєрăнтсыйт, вєртутăӊ ёхн ёнтум, тыюм, юх эвăԓт вєрум, сăк эвăԓт кăртум пурмăсăт мира ванлтăсыйт. Лыв кўтэлн мойӊа яӊхсăт па путрємăсăт, хуты елԓы вəйтантыйлты па ияха и нумăсн рəпитты питлăт.

Сăран имет мирхотн омăслăт

Арсыр тăхет эвăԓт юхтум якты-ариты хуятăт вəн етнхот вєрсăт. Лыв сыр-сыр шуши мир апрăӊ якăт яксăт па əмăщ арăт арисăт.

Муйсăр емăӊхăтл єплăӊ хўл хошум йиӊк па шуши мир лєтутăт такды вəллял. Мойӊ хуятăт мурта лапăттăсыйт, яньщлтăсыйт па ишăк нєпекăтн, мойлупсэтн мойлăсыйт.

Ирина ФИРСОВА,
Россия народной мастер нє

Хăнты ясăӊа тулмащтăс Надежда ВАХ

Нуви сăӊхум район эвăԓт юхтум нєӊăт

И. Фирсова китум хурăт

Хурамăӊ хăнты имиет

Хӑнты йис вєрӑт ԓэщӑтԓӑт

Тӑмхӑтԓ ма Лянтор вош хурамӑӈ пурмӑсӑт вєрты тӑхи олӑӈӑн хӑншты ԓӑӈхалум. Щи олӑӈӑн мӑнєма тӑм тӑхи кәща нє Ольга Вячеславовна Шабалина айкеԓ тәс.

О.В. Шабалина вандтупсыйн

Л. Спирякова вўюм хур

Тӑм тӑхи 2010-мит олн тывӑс, сыры щит народной творчества хот вәс. Лянтор вошн 52-кєм арсыр мир вәԓ, щит пӑты арсыр мирӑт пурмӑсӑт вєрты тӑхи пўншсы. Тӑта мєт ар хӑнты мир культура вєрӑт тәԓыйт. **О.В. Шабалина** щиты лупԓ:

— *Ин мўӈ хущева 21 тӑхи рәпитԓ, 14 тӑхийн няврємӑт ёшн арсыр хурамӑӈ пурмӑсӑт вєрты вәнԓтыйԓԓӑт. Сыры хӑнты вєрӑнтты ёх народной промыслӑт па ремёслайт отдел хуща рәпитсӑт, щит Пим юхан хонӑӈӑн вәс. Лыв арсыр хӑнты мир хурамӑӈ пурмӑсӑт вєрсӑт па еԓԓы тынысӑт. Щӑта няврємӑт ищи вәнԓтыйԓты щира юхтыйԓсӑт, тәп щи хот вош эвӑԓт еԓншӑк вәс, щирн щив шимԓ няврєм яӈхӑс.*

Интӑм тӑм тӑхийн рәпитты ёх хуԓыева «Мастер народно-художественных промыслов Югры» нєм тӑйԓӑт па няврємӑт арсыр ёш вєрӑта вәнԓтӑԓӑт. Центр хуща мєт вуԓаӈ вєр – щит хӑнты мир йис культура еԓԓы тәты. Лянтор вош пўӈԓн Пим юхан хӑнтэт вәԓԓӑт, щирн тӑм тӑхи рәпатнекӑт юхан хўват яӈхԓӑт па пирӑщ ёх эвӑԓт арсыр вєрӑта вәнԓтыйԓԓӑт, нєпека хӑншԓӑт, хур вўԓӑт, кина вєрԓӑт. Щиты ям арат оԓ юхԓы лыв Анна Петровна Нимперова вўт кәрта мойӈа яӈхсӑт. Лўв кӑт щос мӑр иса вандтӑс, муй хошԓ вєрты. Лўв эвӑԓтӑԓа Центр хуща рәпитты нє Надежда Харчевникова Пим юхан хӑнты щирн ӑнтуп тыйты вєр олӑӈӑн уша вєрӑс. Щи юпийн Н.Г. Харчевникова ар хуят щи вєра вәнԓтӑс. Лўв «Мастерица» па «Забава» нємпи тӑхеӈӑнӑн няврємӑт ёшн арсыр пурмӑсӑт вєрты вәнԓтӑԓ, щи тумпи имет пиԓа арийԓ. Ин тӑм тӑхийн рәпитты ёх иса Сәрханԓ, Нижневартовской, Нефтеюганской районӑт хўват яӈхԓӑт. Ипўш центр хуща рәпитты нє Анжела Обирина лўв пиԓӑԓа рәпитты ёх Угут кәрта мойӈа вохӑс, щӑта лўв щащеԓ вәԓ, лўв муй тәп вєрты ӑн хошԓ.

Вўт кәртӑт эвӑԓт юхӑттәԓн лыв имухты ямсыева нєпека кашӑӈ вєр олӑӈӑн нух хӑншԓӑт, щи тумпи щи вєр олӑӈӑн киникайт лўӈӑтԓӑт, щи юпийн кашӑӈ вєр олӑӈӑн нєпекӑт єсӑԓԓӑт.

2011-мит оԓ вўш эвӑԓт Лянторской центр ёх няврємӑт пӑты «Ремёсла и промыслы: прошлое и настоящее» нємпи научно-практической мирхот ԓэщӑтԓӑт. Кашӑӈ оԓ аршӑк няврєм щив нумсӑӈ нєпекӑт лўӈӑтты па арсыр вєрӑта вәнԓтыйԓты юхтыйԓԓӑт. Вантэ, тӑм тӑхийн рәпитты ёх няврємӑт арсыр вєрӑта вәнԓтӑԓӑт, щи юпийн ияха нумсӑӈ нєпекӑт хӑншԓӑт. Щиты эвет-пухӑт нӑӈк кар кавӑртсӑт, лӑпи сәвсӑт, нохӑр юх лєр эвӑԓт хушап, юнтупсэт сәвсӑт, нюки тӑӈԓсӑт, намӑт ёнтсӑт па па вєрӑт вєрсӑт. Щи тумпи Лянтор вошӑӈ няврємӑт Ёмвоша яӈхԓӑт, тӑта «Центр народных художественных промыслов и ремёсел» хотн кашӑӈ оԓ ищимӑщ нєм тӑйты научно-практической мирхот вәԓԓяԓ. Ипўш 2013-мит олн тыв Лянтор вош эвӑԓт 15 няврєм кәщайԓаԓ пиԓа юхтыйԓсӑт.

Лянторской центр хуща кашӑӈ тыԓӑщ юхи хӑщум ԓапӑтн и вєрӑнтты хӑннєхә вандтупсы, вәнԓтӑты хӑр ԓэщӑтԓ. Щи хӑтԓӑт мӑр вєртутӑӈ хуят лўв олӈӑԓн ай тәԓ, вандтӑсԓ, муй хошԓ вєрты па па ёх арсыр вєрӑта вәнԓтӑԓ. Тӑм пура вәнты шўкщӑты хуят лўв вєрԓаԓ олӑӈӑн ай киникайт хӑншӑԓ. «*Мўӈ хущева ай киникайт єсӑԓты вєр яма мӑнԓ. Кашӑӈ вєрӑнтты хуят муй хошԓ вєрты, щи олӑӈӑн ай кинишка ԓэщӑтӑԓ. Щитӑт ӑԓ хуятӑтн яма ԓәтԓыйт*», — лупӑс Ольга Вячеславовна.

Щӑԓта Ас потты тыԓӑщн «Хӑнты хӑншет» нємпи вән вандтупсы ԓэщӑтԓы. Сыры ёнтум ернасӑт, сєвум вейт, арсыр турлопсӑт па па утӑт нємасыя артаԓӑты ёх нух вантԓӑт, ԓәԓн иса хӑнты щирн вєрман ат вәсӑт.

О.В. Шабалина лупӑс, ям арат оԓ юхԓы лўв округ губернатор грант вух ёша хоԓумтӑс. Щи вух унтасн хӑнты мир ёш вєрӑт олӑӈӑн ԓапӑт кина вєрсы. Ин щит интернет хўват вантты рӑхԓ па вәнԓтыйԓты.

Лўӈ пурайн няврємӑт пӑты «Галерея ремёсел Югры» нємпи вән вандтупсы ԓэщӑтԓы. Вантэ, и хӑрн шивӑԓӑты рӑхԓ, муй щирн пәԓӑн эвӑԓт сух вєрты, щӑԓта щӑшкан тыйты. Кашӑӈ эви муй пух вєритԓ щи вєр олӑӈӑн уша вєрты. Па хӑрн шанш кеԓ сәвты, па тӑхийн акань ювӑртты, хўԓ сух тӑӈԓты па еԓԓы муԓты ёнтты, хӑнты хӑншӑӈ вейт тывты па па вєрӑт олӑӈӑн уша вєрты.

«*Тәп и вєр мўӈ хущева вәԓ — вух рәпитты мосԓ, щирн кашӑӈ вәнԓтӑты хӑра юхтум няврєм пӑты ӑӈкетащет вух сухуптӑԓӑт. Щи тумпи мўӈ тӑхев ёх арсыр рәпатайт тәԓӑт. Лянтор вошн арсыр емӑӈхӑтԓӑт ԓэщӑтты нётԓўв*».

Людмила ЛОНГОРТОВА

Т.Ю. Карымова

Югра мӯв писателят Ю.К. Вэлла нємуп музей хот йитн

Юрий Вэлла музей хот оӆӑңӑн

Ай кєр тыӆӑщн Нижневартовской район ӆуваттыйн Ёмвош, Сәрханӆ па Мегион вош эвӑӆт юхтум поэтӑт па писателят арсыр тӑхетн нячрємӑт пиӆа вәйтантыйӆсӑт па вәйтантупсэт ӆыв пиӆэӆа ӆэщӑтсӑт.

Варьёган кәртӑң кәщаитн литературной вәйтантупсэт мӑнум юпийн поэтӑт па писателят Ю.К. Вэлла нємуп музей хот ванӆтупсыя вохсыйт. Щи музей хот, вантэ, тәп лыпӑт тыӆӑщ 2016-мит оӆн юрн мир поэт шәңӑт хә нәмты вєр пӑта нємасыя Варьёганӑн пӯншсы. Ин тӑм кӯтн кәща нєңа Тайна Юрьевна Карымова, щит Юрий Кылевич шәңӑт эвеӆ, вәӆ па рәпитӆ.

Ияха ӑктӑщум Югра мӯв поэтӑт па писателят еӆпийн **Тайна Карымова** сырыя ащеӆ вәӆупсы па ӆӯв вєрӆаӆ оӆӑңӑн тӑмиты лупӑс:

— *Юрий Кылевич Вэлла ай кєр тыӆӑщ 18-мит хӑтӑӆн 1948-мит оӆн вӯӆєң хоттєӆ хуятӑт хущи ай вәнт кәртӑн Варьёган пӯңӑӆн сєма питӑс. Щӑӆта ӑшкола-интернатн вәс па вәнӆтыӆӑс. Әхӑтшӑк армияйн хотӑт омӑсты тӑхийн кӑт оӆ мӑр служитӑс. Щи юпийн арсыр тӑхетн рәпитӑс: хӯӆ вӯты хәя вәс, вәнт юхӑт эвтӑс, вой-хӯӆ веӆпӑслӑс, кирмӑщ кәрӑт вєрӑс, питы вухсарӑт єнмӑӆтӑс, нячрємӑт интернатн ӆавӆӑс, кәртӑң хотн кәщая мирн па павтыйӆсы. Ӆӯв Москва хон вошн Литературной институт 1988-мит оӆн етшуптӑс па Этнографической парк-музей хот Варьёганӑн пӯншӑс. Мєт оӆӑң стихӑт Юрий Вэлла иса 1979-мит оӆ вӯш эвӑӆт хӑншты пиньщӑс. Тӑӆаң хәӆум киника хӑншӑс, щит: «Вести из стойбища» (кӑт нєпек) па «Белые крики». Вәӆты хӯваттаӆн иса ӆӯв юрн па рӯщ ясңӑтн тәса па хурамӑңа стихотворенияйӆаӆ ӆэщӑтсӑӆэ. Щи тумпийн па арсыр киникайт хӑншӑс. Ю.К. Вэлла стихӑт английской, французской, венгерской па эстонской ясңӑта па хон пєлӑк поэтӑтн тулмащтӑсыйт. Ӆӯв Россия писателят Союз тӑхия 2000-мит оӆ вӯш эвӑӆт вӯсы, ХМАО-Югра ветеран труда па Нижневартовской район Почётной гражданин нємӑтн кәщаитн юкантсы. Юрн мирев поэт хә иса вәнт кәртӑӆн юкан вӯӆыӆаӆ ӆавӑӆман вәс. Лыпӑт хойты тыӆӑщ 13-мит хӑтӑӆн 2013-мит оӆн мәш вєр пӑта ӑнтәма йис.*

Еӆды Тайна Карымова ащеӆ шәңӑт па ӆӯв хоттєӆ ёхӆаӆ оӆӑңӑн лупӑс:

— *Тӑм хотн Юрий Кылевич щемьяйӆ пиӆа иса 1993-мит оӆ вӯш эвӑӆт тәп пура-пурайн вәс, хән вән кәртэӆ эвӑӆт тыв Варьёгана муӆты вєрӑт ӆэщӑтты юхтыйӆсӑт. Ин мӯң ӆӯв юканӑӆа тӑюм хот йитӑӆн вәӆӆӯв, тӑта кашӑң ай муй вәншӑк пурмӑс иса катра щирӑӆн нємасыя хӑйсэв, ӆәӆн тыв юхтыйӆты хӑннєхуятӑт вантсӑт, муй щирн ащев шәңӑт вәс па рәпитӑс. Телевизор хӯват пура-пурайн ӆӯв сыр-сыр айкеӆӑт вантӑс па хәӆӑнтӑс. Тӑм диван хущи рӯтьщӑс. Ай пӑсан еӆпийн стихӑт хӑншӑс па итәх щосн шай яньщӑс. Ӆӯв компъютер хушапӑӆ ищи тӑта тӑйӆэв, щи утӑӆ такӆы ащев нємуӆты тӑхия ӑн па яңхӑс. Вәнт кәртӑӆа, вән воша мӑнӆ ки, иса щитӆ вӯӆ. Мосӆ лупты, хуты ӆӯв вәӆупсы щирӑӆн нємуӆты пурайн блокнот нєпек муй хӑншты юх тӑйты хурас ӑн тӑйс. Щит пӑта шӑңкап нумӑсн юхӑтӆы ки, щит иса нєпек лопӑсн муй лоньщ эвӑӆт нумӑсӆаӆ нух щурӑтӆӑӆэ па щӑӆта веӆщи нєпека щи хӑншӆӑӆэ.*

Тӑм хот пєлӑкн Юрий Кылевич шәңӑта округев па районэв кәщаитн мойӆум ишӑкты нєпекӑт вәӆӆӑт. Щӑӆта ӆӯв вәӆупсы хӯваттаӆн сӑмӑңа тӑюм киникайӆаӆ. Итәх нєпекӑт ӆӯвеӆа арсыр писателят мойӆӑсӑт.

Мосӆ лупты щи вєр оӆӑңӑн, хуты ащєм 1990 па 1991-мит оӆӑтн юрн мир ясңевӑн газета вєрӑс. Щи пурайн ӆӯв Этнографической парк-музей хот хущи Варьёганӑн рәпитӑс, арсыр айкеӆӑт вәнт кәртӑң хуятӑт эвӑӆт ӑктӑс. Щӑӆта щи айкеӆӑт ямсыева ӆӯңтӑс, тӯңщирӑңа хӑншӑс па «Мӯң вәӆупсэв» нємуп газета єсӑӆты пӑта Нижневартовск вош типографияя китӑс. Иӆєм оӆ муӆтас щи айкеӆӑң нєпек ӆӯв вәтща щирӑӆн ӆэщӑтӑс па вәнт кәртӑң ёхӆаӆа щи газетайӆаӆ кашӑң пурайн ищиты ӆӯв тәсӆэ. Тӑмхӑтӆ ӆӯвеӆ нәмты пӑта тӑм музей хот пӯншсы.

Владимир ЕНОВ

Юх ан тәса вєрԓ

Ин увăс мир йис вәԓупсы еԓԓы тәты кєша арсыр вєрăт ԓэщăтԓайт. Няврємăт ăшколайтн хăнтэт, вухаԓят па юрнăт йис вәԓупсы вәнԓтăԓăт. Щăԓта Югра мўв ԓуваттыйн арсыр вошăтн шуши мир культура тәты тăхет рәпитԓăт. Лыв щăта мир вәнԓтăԓăт, тәса арсыр шуши ёх пурмăсăт вєрты. Ар пўш ванԓтыйлса, муй иты нарăс юхăт, тумранăт, торсапԓ юхăт вєрты па щитăтн юнтты рăхԓ. Щăԓта ин ямарат хуят юх анăт, ԓыйт нюхăрты хошԓăт.

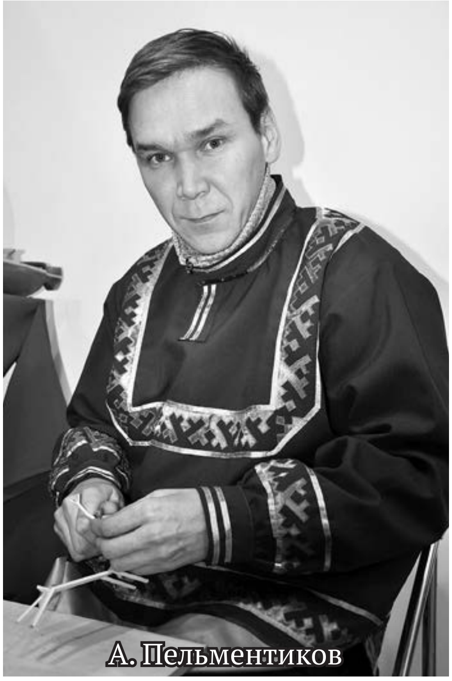

А. Пельментиков

Имуԓтыйн Ёмвошн арсыр мир йис пурмăсăт ванԓтăты вән хăр вәс. Щăта сыр-сыр әмăщ утыет вәсăт. Ма щи ăня пурмăсăт вантыйԓтєм эвăԓт тәса хăнты щирн вєрум юх ан па ԓый шуваԓăсум. Хурамăң еңта няԓ сўңуп юх аные. Щăԓта ԓант йиңк пуныйԓты ԓый вевԓ па кăрăщ сапԓуп лўкн эвтум. Щи эвăԓт тăмăщ әмăщ пурмăсăт хăнты ики Анатолий Пельментиков вєрмаԓ. Ԓўв ин Нижневартовской районăн Аган вошн «Межпоселенческий центр национальных промыслов и ремёсел» хуща рәпитԓ.

Арԓ пєлăк хăнты мир хә хуятăт иты ԓўв ай тєԓăн кеши катăԓты вәнԓăс. Ин хәев ая вәԓмаԓн па ёх пєԓа вантман сора вәнԓăс кешийн нюхрантты. Щиты пухие арсыр юнтутăт юх эвăԓт вєрты питăс. Айԓтыева ԓўв ăшңăԓ вәнԓсăңăн юх пиԓа катԓăсыйԓты.

Вантэ, кашăң хăннєхә вәԓупсэԓн мосты вєр тăйԓ. Тăм хуятэв кеши пиԓа рәпитты вєрԓ мєт мосман тăйԓăԓэ. Ԓўвеԓа щăта шєңк әмăщ. Ԓўв кашăң хăтԓ юх эвăԓт пурмăсăт вєрԓ. Щит юх анăт, ԓыйт па па пурмăсăт. Ԓўв нюхăрты пурмăсԓаԓ яма па тәса тывԓăт. Щи тумпи А. Пельментиков юх әхтыйн арсыр хурăт вєрԓ. Щăԓта сохԓ әхтыйн тўта яңмăԓман хурăт ԓэщăтԓ. Ма ԓўв пиԓаԓа путăртмємн уша йис, юх ан таща ԓэщăтум пурмăсăт эвăԓт и хăтԓа вєрԓ. Тăм ванԓтупсыйн мир мєт яма юх эвăԓт вєрум вўԓы хур ԓәтԓăт. Анатолий тыв ăктăщум ёха ванԓтăсԓэ, муй иты ай юх пул эвăԓт авие хур нюхăрԓа. Аган мўв хә лупăс, хуты ԓўв юх анăт, ԓыйт па па арсыр утăт нохăр юх эвăԓт вєрԓ. Вантэ, щи юх ԓєпăт па кєн кешийн нюхăрты.

Тăм ики тәс ёшн вєрты пурмăсԓаԓ имухты мирн ԓәтԓайт. Ин ԓўв вєрум хурамăң юх анԓаԓ Югра мўв ԓуваттыйн па па мўвăтн тăйԓайт. Тăм хăнты икев нюхрантты вєрăԓн рәпитԓ. Анатолий хошԓ ăԓ юх пул эвăԓт мосты пурмăс нюхăрты. Ԓўв Аган мўв йис хăнты мир вәԓупсы еԓԓы тәԓ.

Вўԓы хур вєрԓăңăн

У. Данило вўюм хурңăн

Тăм хăннєхәев сыр-сыр кăсупсэтн ванԓтăԓԓэ, муй иты ԓўв хошԓ рәпитты. Тәса кешеԓ катăԓты хоштаԓ пăта ар пўш нух питыԓăс. Щиты Анатолий 2014-мит оԓн арсыр мўвăт эвăԓт юхтум вєрăнтты ёх кўтн нух питăс. Ԓўв щирн Аган па Вах юханңăн хăнты мир анăт, пăсанăт вєрăс. Щăԓта 2015-мит оԓн Москва хон вошн «Сокровища Севера» нємуп ванԓтупсыйн хәԓмит тăхия питăс. Ԓўв арсыр мира ёшн вєрты пурмăсԓаԓ унтасн хăнты ёх вәԓупсы ванԓтăԓ. Щи пăта арсыр ишăкты нєпекăтн мойԓуптăсы. Щăԓта округ хăнтэт, вухаԓьт па юрнăт кўтн тәса вєрăнтты икет кăсты хăрн ванкўтԓы оԓăң тăхи вўйляс. Щит, вантэ, аԓпа, ԓавăрт ям арат щос мăр юх эвăԓт мўԓтсăр ан муй па ԓый вєрты. Катра хăнты мир щиты хән кăсыйԓсăт, ан муй па сотуп вєртэԓн.

Ин Анатолий Пельментиков пенщарăт, әхԓăт па хопăт вєрты вәнԓтыйԓты питăс. Тăм ванăн Аган мўв хăнты икев вўԓы ԓўв эвăԓт арсыр пурмăсăт вєрты тăхия юхтыԓăс па вәнԓтыйс. Щи тумпи Анатолий вой-хўԓ веԓпăсԓăты каркам хә. Щăԓта кăт няврємңăн ємăԓтăԓ.

Ульяна
ДАНИЛО

Єпԓӑн няние вєрты нє

Нуви сӑӊхум район Ваньщавӑт кәртӑн яӊ муԓтас оԓ юхԓы нянь вєрты щира йиԓуп тӑхи пўншсы. Щӑта ин нянь вєрман Ольга Анатольевна Молданова рәпитԓ. Ваньщавӑт кәрта яӊхмємн ма лўв пиԓӑԓа вәйтантыйԓсум, рәпатаеԓ па вәԓупсэԓ оԓӑӊӑн путӑртсум.

О.А. Молданова

Сыры оԓӑтн юх эвӑԓт омсум катра хотн кәртӑӊ мир пӑты нянь вєрсы. Лапкайн пиркашека рәпитты ими Валентина Николаевна Попова мӑнєма путӑртӑс, хуты мєт оԓӑӊӑн щӑта Евдокия Егоровна па Нина Кирилловна Молдановнӑн рәпитсӑӊӑн. Лын юпеԓн Тамара Григорьевна Гришкина па Раиса Семёновна Прасина нянь вєрсӑӊӑн. Щӑԓта щи хотн Светлана Михайловна Прасина, Галина Кузьминична Молданова па Марина Ильинична Кондина рәпитсӑт. Лыв юпеԓн Рустам па Антонина Ибрагимовнӑн. Раиса Прокопьевна Гришкина еша щӑта рәпитӑс. Вет оԓ мӑр кәртӑӊ мир пӑты Николай Попов нянь вєрӑс. Ин вет оԓ мӑр Ольга Анатольевна щи тӑхийн рәпитԓ.

В.Н. Попова 1983-мит оԓ вўш эвӑԓт лапкайн рәпитԓ, щит пӑты лўв яма вәԓԓэ, хутыса щи оԓӑт мӑр кәртӑӊ мир пӑты нянь вєрсы: *«Сыры катра хотн кирмӑщ кәр вәс. Щи кәр яма аԓԓяты мосӑс, щи юпийн тәп нянь щив омӑсты. Интӑм кев кәрн кєншӑка нянь вєрты йис, щив нянь омӑсман лӑрӊӑԓты мосԓ. Щит давӑрт рәпата. Кашӑӊ хӑннєхә щи тӑхийн рәпитты ӑн питԓ»*.

Ольга Анатольевна сыры рәпатайԓы вәс па еша нянь вєрты вәнԓтӑсы. Лўв щи вєр оԓӑӊӑн щиты путӑртӑс: *«Ма яма нянь вєрты хўв мӑр вәнԓтыйԓсум. Ин хәԓумъяӊ минута мӑнєма мосԓ, лӑԓн шумӑӊ няр нянь формаята пунты. Ма етн хәт щосн тыв юхӑтԓум па нянь шум рувӑтԓум. Щӑԓта атн хәԓум щосн па щи тыв юхӑтԓум па аԓӑӊ нивӑԓ щос вәнты тӑта нянь вєрԓум. Оԓӊӑԓн кәр аԓԓум па шумӑӊ няр нянь рўвӑтԓум. Мосԓ, лӑԓн дант ям вәс. Итәх пурайн еша атум дантӑн мўӊ мӑԓыюв. Щитн рўвтум тесто еша нух йиԓ па щи юпийн иԓ рӑкӑнӑԓ. Щит эвӑԓт нянь єпԓӑӊа ӑн йиԓ. Ма йиӊк, дрожжи, сўԓ па дант эвӑԓт нянь шум вєрԓум. Щӑԓта ветмит щоса йиԓ, ма нянь шум формаята пуныйԓԓум па даваԓԓум, хән лўв нух йиԓ. Лапӑтмит щосн щи утӑт кәра омӑсԓум. Ветъяӊ минута нянят кәрн паԓԓыйт, щи юпийн нух вўԓԓам. Хә ёх щи нянят юх дарӑщӑтн лапкая тәԓԓаԓ»*.

Ольга Анатольевна лупӑԓ, хуты лўӊ пурайн кәрта ар хуят юхтыйԓ, щит пӑты щи мӑр аршӑк нянь кашӑӊ хӑтԓ вєрԓы, 125-кєм нянь. Тӑԓ пурайн — 70-80 нянь. Тӑм кев кәр нянь вєрты катра хот эвӑԓт тыв тәсы. Щив имухты 130 форма омӑсты рӑхԓ. И нянь 700 грамма йиԓ, щиты 100 нянь паԓты щира 40 килограмм дант мосԓ.

Ольга Анатольевна сєма питӑс Ваньщавӑт кәртӑн ар няврємӑӊ хӑнты семьяйн. 1993-мит оԓн лўв ӑшкола етшуптӑс. Икия мӑнӑс, щит хӑнты хә Иван Николаевич Молданов. Лын няԓ няврєм єнмӑԓтсӑӊӑн. Ин иса вәна йисӑт. Вадим мєт вән пухӑн Санкт-Петербург вош пўӊӑԓн армияйн служитӑс, ин юхи юхтӑс. Дмитрий пухӑн ин Ёмвошн вәнԓтыйԓ. Ксения 11-мит класса мӑнӑс, Кристина — 7-мит. Иван Николаевич интӑм Ваньщавӑт кәртӑн хошум мӑты тӑхийн рәпитԓ.

Мосԓ лупты, тӑм ванӑн ар няврємӑӊ хотԓеԓ ёх йиԓуп хотн мӑсыйт. Щӑта кӑт хот йит вәԓ. Ольга Анатольевна ясӊӑԓ щирн, щи хот ям, хурамӑӊ, тәп тӑԓн щӑта шєӊк ищки, тарум ищкийн тӑԓаӊ хӑтԓ кәр аԓты мосԓ. Щит пӑты ар тўтьюх мосԓ. Кәртӑӊ ёх пӑты щит вән нўшая вәԓ.

Ма лӑӊхаԓум Ольга Анатольевная ям ясӊӑт лупты, семьяйԓ пиԓа уяӊа, тӑԓаӊа ат вәԓԓӑт.

Нянь кәра омӑсԓы

Хурӑт вєрӑс Н. Рагимова

Надежда РАГИМОВА

Округевн хăтԓ єтты пєлăкăн Ԓаңки пос вошн ванԓтупсэт ԓэщăтты тăхи вəԓ. Щи тăхи рəпата оԓăнăн мăнєма тăм хот кəща хə Андрей Николаевич Дробышев па ванԓтупсэт ԓэщăтты хə Александр Николаевич Седов путăртсăңăн. А.Н. Дробышев лупăс:

Ванԓтупсэт ԓэщăтты тăхи

Музей хотн

— Катра пурмăсăт ԓавăԓты хотэв 1996-мит оԓн вəйт ԓор тыԓăщ 31-митн пўншсы, 2011-мит оԓн йиԓуп хота касăԓсўв. Тăта арсыр вєрăт оԓăңăн уша вєрты рăхԓ, шуши мир вəԓупсы, хəн мўв иԓпи питы вуй вəйтсы, хутыса Ԓаңки пос вошев тывăс. Ванԓтупсэт аԓьты хот йитн ванкўтԓы вуԓаң па ăԓ хурăт хăншты хуятăт хурăт ванԓтăԓўв. Ин тăта «Клуб коллекционеров» тăхи ёх нотгельдăт — нємасыя вущлах эвăԓт вєрум ай вухăт вантты пунсўв. Щи вухăт Германия па па мўвăтн 1914-1924-мит оԓăтн вəсăт. Тăмăщ вущлах ай вух мўңева арсыр вухăт ăкăтты хуят мăс, ԓўв сыры мўң вошевн вəс, ин Ёмвошн вəԓ. Катра вухăт ăкăтты ёх луплăт, хуты щит шєңк əмăщ вухăт. Кашăң ванԓтупсы юпийн нємасыя криника єсăԓԓўв. Кашăң оԓ «Русские посиделки» хăр ԓэщăтԓўв, тыв юхтум рўщăт гармонь нарăсъюхăн юнтԓăт, нях арăт ариԓăт. Сўсн «Славянский очаг» фестиваль ԓэщăтԓўв. Щи пурайн тăта увăс рўщăт ԓыв ԓəмăтсухԓаԓ, анԓаԓ-сəнԓаԓ ванԓтăԓăт. Мўң вошев пўңăԓн рўщ кəртңăн вəсңăн, щит Вата па Локосово. Вата кəртăн XIX-мит нəпăт вўш эвăԓт йис вєрăт хăщсăт. Хəнты щăта мўвева нăртамԓы китум полякăт вəсăт.

Ԓаңки вошн ар оԓ «Вольга» нємпи йис вəԓупсы аԓьты вєр ԓэщăтты тăхи вəԓ. Ԓыв кашăң оԓ «Славянский стан» фестиваль ԓэщăтԓăт. Тыв округев па Тюмень, Екатеринбург вошăт эвăԓт 27-кєм хуят няврємԓаԓ пиԓа юхтыйԓԓăт. Ԓыв кăт хăтԓ мăр пăрщăн хотăтн вəԓԓăт, кăмн ԓєтут кавăртԓăт. Арсыр вєрăта вəнԓтыйԓты хăрăт рəпитԓăт, карты эвăԓт арсыр щўңкăт вєрԓыйт, нёԓ эвăԓт єсăԓԓăт.

Щи тумпи музей рəпатнекăт 2014-мит оԓ вўш эвăԓт Победа хăтԓăн «Бессмертный полк» вєр ԓэщăтԓăт.

Еԓԓы шəшман нéврємăт пăты нємасыя вєрум хот йит шиваԓăсум. Тăта нéврємăтн хăншум хурăт вəԓԓăт. Музей ёх ванкўтԓы эвет-пухăт кўтн хурăң ванԓтупсы-кăсупсы ԓэщăтԓăт. Мєт ванăншăк «Сэй эвăԓт хур» хăр вəԓ, тăта мəшăң нéврємăт сэйн хăншты, юнтты вєритԓăт. Еԓԓы «Мастерская по керамике» хăр вəԓ, тăм ванăн нємасыя щив еңта лак ԓəтсы.

Ванкўтԓы Ԓаңки пос вошн вəԓты арсыр мирăт ԓыв вəԓупсэԓ, культура вєрԓаԓ ванԓтăԓăт. Тăмхăтԓ щăта хăнты мирев вəԓупсы вантсўв, сыры хăтань мир культура оԓăңăн уша вєрты рăхăс. Ванкўтԓы «Рўщ хот» тăхи ёх рўщ мир вəԓупсы оԓăңăн путăртԓăт.

Музей хўват шəшман Ԓăңки пос вош оԓăңăн хăра юхăтсўв, А.Н. Дробышев ай тəԓ:

— Щит 1-мит микрорайон, тăта оԓăң 9-нартупăң хот омăссы, щит Парковой вош хуԓыйн вəԓ, 1-мит хот. Музеев омăсты тăхийн сыры вəнт вəс, кəртăң мир вой веԓты пăты картсєсы омăссăт. Ԓаңки пос вошев — рəпатайң питы вуй вўты ёх вош, вошăң мир аԓăңсахăт питы вуй вўты тăхета мăнԓăт, па хуятăт рəпатая, нéврємăт ăшколая, садика, щирн аԓăңсахăт тăта шимԓ хуят, тəп 6-7 щосн юхи кєрԓăԓăт.

Мулхăтԓ мўң хущева округ полиция хуща рəпитты ёх мойңа юхтыйԓсăт. Мўң тăта увăс ай вошăт оԓăңăн путăртсўв. 1980-мит оԓн Ԓаңки пос вошн мир вагонăтн вəсăт, ин мўң вошев хурамăңа щи йис. Тыв питы вуй вўты па вош омăсты СССР мўвев эвăԓт украинцăт, белоруссăт, хăтанят па па мирăт юхăтсăт. Ин тăта сєма питум нéврємăт — щит шуши хуятăт. Ин Ԓаңки пос вошн 43 щурăс хуят вəԓ.

Еԓԓы «Лукойл» нємпи питы вуй вўты тăхи оԓăңăн уша вєрты рăхԓ. Тăта иса уша вєрԓăн, муй щирн 1978-мит оԓ вўш эвăԓт питы вуй вўты питсы. *«2013-митн мўң хущева Москва хон вошев эвăԓт «Лукойл» хуща благотворительной фонд ёх юхтыйԓсăт. Щи ёх кўтн па хон пєлăк Италия мўв эвăԓт нє вəс. Ԓўвеԓа шєңк əмăщ веԓщи питы вуй шиваԓăты вəс, мўң ԓўвеԓа еша питы вуй мăсўв, ԓўв нух амтăс».*

Еԓԓы хăнты мир вəԓупсы оԓăңăн А.Н. Дробышев ай тəс: *«Тăта хăнты хот. Еԓԓы хурăт иты вєрсўв, хутыса хăнты мир йис путăр эвăԓт вəԓупсы тывăс. Щăԓта ванԓтăԓўв ай нéврєм вəԓупсы. Еԓԓы хăнты Урьево кəрт оԓăңăн уша вєрты рăхԓ. Тăта вəԓум хăнтэт шимԓ вўԓы тăйсăт, ԓыв ԓовн яңхсăт, хотăтн вəсăт. Вой-хўԓ веԓпăсԓўман па воньщумут, нохăр ăкăтман вəсăт».*

Музейн «Лангепас-1» нємпи 5-7 нəпăт йис вош вантсум, щит Ԓаңки пос вош эвăԓт 2-3 вєрстайн вəԓ. Тăта мєт ар вущлах эвăԓт вєрум анăт-сəнăт вəйтсыйт, карты шимԓ, тăта катра кєши, пушкан па карты екар вəйтсы. А.Н. Дробышев ищи мўв иԓпи катра пурмăсăт кăншты нётăс.

Людмила СПИРЯКОВА

Сән вєрԓӑт

Еремей Айпин ай пухие пиԓа хопн мӑнӑԓ

Кышик вошн емӑӈхӑтԓ вәс

Лыпӑт єнумты тыԓӑщ 24-мит хӑтӑԓн Ёмвош районӑн Кышик вошн мосум мўвн «Мы - едины!» нємуп емӑӈхӑтԓ вәс. Тӑм вәйтантупсы Ёмвош районӑн кәщая рәпитты ёхн па «Газпромнефть-Хантос» грант вухӑт унтасн вєрса.

Яха юхтум мир пойкщӑԓӑт

Мосум мўв кәрта Ёмвош район кәща Кирилл Минулин, хӑнты мир поэтесса Мария Волдина, шуши ёх Ассамблея кәща ики Еремей Айпин, Тюменской область депутат хә Алексей Аносов, Ёмвош район депутат хә Руслан Богордаев, «Газпромнефть-Хантос» тӑхийн рәпитты ики Евгений Родионов, «Союз общин» тӑхи кәща хә Олег Шатин па Кышик вош кәща Фёдор Чирков юхтыйԓсӑт.

К. Минулин мир ӑктӑщум хӑрн лупӑс:

— *Йис пура вўш эвӑԓт хӑнты па вухаль мир ай хопӑт тӑйԓӑт. Катра йисн ԓўӈӑн юрн па хӑнты хопӑтн ёх яӈхсӑт. Тӑмӑщ хопӑт вєра кєнӑт па йиӈк хўват сора мӑнԓӑт. Ин тӑм хӑтԓ вәнта мир ай хопӑт вәнт мўвн тӑйԓӑт. Ԓыв щитԓал унтасн хўԓ велпӑсԓӑԓӑт. Увӑс мир вәԓупсыйн хоп щит ӑнтәп катра вєр. Ай хопӑтн кӑсты хӑтԓ мосты па йис щир елԓы тәты пищ. Тӑмӑщ емӑӈхӑтԓӑт унтасн шуши мир вәԓупсы мўӈ уша вєрԓўв. Щи тумпи увӑс мир спорт вєрӑт нух лыԓӈуптӑты мосԓ. Ма ԓӑӈхаԓум, ԓәԓн кӑсты хуятӑт нух ат питԓӑт па вантты ёха әмӑщ ат питԓ.*

Елԓы Йиӈк Вәрта Мосум юхана щӑшкан сух тыв юхтум мир єсӑԓсӑт. Яха пойкщӑсӑт. Щи юпийн веԓщи мир ай хопӑтн кӑсты оԓӈитсєԓ. Тӑм емӑӈхӑтӑԓн Кышик вошӑӈ мир аеԓ-вәнәԓн хуԓыева хопн кӑссӑт. Щи тумпи тыв юхтум мир ӑхӑԓ єԓты навӑртсӑт, тынщӑӈӑн тӑхӑтлясӑт. Щӑԓта әмӑщ вєрман итәх хуятӑт ӑхӑԓн ювтӑтьлясӑт. Мосум юхан ёх емӑӈхӑтԓ хӑрн мурта ар вўрн юнтсӑт. Мєт ущхуль вантты вәс, муй иты ԓыв ӑр таԓсӑт. Ин мойӈа юхтум мир Кышик вошн щӑпӑр хўԓн па єпԓӑӈ хошум йиӈкӑн яньԓщтӑсыйт. Нын щи вәԓԓӑн, хӑнты имиет тәса ёнтӑсты хошԓӑт. Щиты Нуви сӑӈхум район Касум вош эвӑԓт юхтум имие Мария Молданова ванԓтӑс, муй иты тунты эвӑԓт сән вєрты. Итәх хуятӑт емӑӈхӑтԓ пурайн турԓопсӑт, йиӈԓӑт па па әмӑщ ӑня пурмӑсӑт ԓәтсӑт. Щӑԓта мосум мўв няврємиет арисӑт па яксӑт. Щи тумпи тӑта мира «Нептун 23 — Пантера» нємуп йиԓуп тўтӑӈ хоп ванԓтӑсы.

Ин щи ут Ёмвош эвӑԓт Кышик кәрта яӈхты питԓ. Мосԓ лупты, «Союз общин» тӑхи кәща ики Олег Шатин ай хопн кӑсум няврємиет мойԓупсыйн катԓуптӑсԓә. Кашӑӈ хӑннєхә вәԓупсы ԓавӑрт суртӑт оԓӑӈӑн тыв юхтыԓум депутатӑт пиԓа пакӑс путӑртты. Тӑта мосум мўвн ай хопн кӑсман нух питум ёх Ёмвош округ мир кӑсты хӑра елԓы мӑнԓӑт.

Руслан БОГОРДАЕВ

Хӑнты ясӑӈа тулмащтӑс Ульяна ДАНИЛО

Ханты ясанг (Хантыйское слово) №14 (3482), 20.07.2017

Соучредители
Дума, Правительство Ханты-Мансийского автономного округа – Югры
Издатель
Департамент общественных и внешних связей Ханты-Мансийского автономного округа – Югры

Редакция

Главный редактор – **Решетникова Р.Г.**
Телефон (3467) 33-36-82

Заместитель главного редактора – **Вах Н.И.**
Телефон (3467) 33-24-02

Ответственный секретарь – **Рагимова Н.В.**
Телефон (3467) 33-24-02

Адрес редакции и издателя:

628011, г.Ханты-Мансийск, ул.Комсомольская, 31
тел./факс (3467) 33-17-52

E-mail: gazeta@khanty-yasang.ru
Газета размещена на сайте **www.khanty-yasang.ru**

Отпечатано:
ООО «Новости Югры-Производство» г. Сургут, ул.Маяковского, 14.

Подписано в печать:
по графику 20.07.2017 г. в 9.00.; фактически 20.07.2017 г. в 9.00.
Индексы **04393, 54393**
Тираж **2210** экз. Заказ **447**
Цена свободная

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Тюменской области, ХМАО-Югре и ЯНАО. Свидетельство о регистрации ПИ №ТУ 72-00796 от 23 января 2013 г.

Мнение авторов публикаций не обязательно отражает точку зрения редакции.